

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku R. M.
przy uczestnictwie P. S.
o rozgraniczenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 23 czerwca 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w O.
z dnia 23 października 2019 r., sygn. akt I Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 23 października 2019 r. Sąd Okręgowy w O. oddalił apelację wnioskodawcy R. M. od postanowienia Sądu Rejonowego w O. z dnia 26 czerwca 2019 r. rozgraniczającego nieruchomości położone w S. gmina Ł. - działkę nr (...) stanowiącą własność wnioskodawcy z działką nr (...) stanowiącą własność uczestnika postępowania P. S., w ten sposób, że przebieg granicy pomiędzy tymi nieruchomościami został ustalony według linii koloru czerwonego biegnącej od punktu 16 przez punkty 58 i 47 do punktu 54 oznaczonej na mapie sytuacyjnej rozgraniczenia nieruchomości z dnia 10 listopada 2018 r. sporządzonej przez

biegłego sądowego z zakresu geodezji M. P. i stanowiącej integralną część postanowienia.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawcę. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał, że w sprawie istnieje istotne zagadnienie prawne wymagające rozstrzygnięcia:

1. czy wydanie aktu własności ziemi oznacza, że granice wydanym tym aktem nieruchomości mogą być sporne po wydaniu tego dokumentu, czy też akt własności ziemi utrwała stan faktyczny nieruchomości poprzez nadanie mu waloru stanu prawnego w kontekście rozgraniczenia nieruchomości?

2. czy pojęcie nabycia prawa własności nieruchomości w trybie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz.U. Nr 27, poz. 250 – dalej jako „ustawa z dnia 26 października 1971 r.”) zastosowane przez Sąd drugiej instancji jest jednoznaczne z pojęciem nabycia własności nieruchomości na podstawie aktu własności ziemi, które występuje w orzecznictwie Sądu Najwyższego?

3. czy sąd drugiej instancji może niezależnie od zarzutów strony wnoszącej apelację prowadzić dodatkowe ustalenia w zakresie stanu faktycznego z urzędu przez rozszerzanie czasokresu stanu faktycznego w sprawie o rozgraniczenie nieruchomości? Czy art. 378 k.p.c. ma zastosowanie przy apelacjach w sprawach o rozgraniczenie?

Ponadto zdaniem skarżącego zachodzi oczywista zasadność skargi ponieważ w toku postępowania apelacyjnego i podejmowanych czynności decyzyjnych związanych z wydaniem zaskarżonego orzeczenia doszło do zastosowania prawa materialnego w zakresie ustawy o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych krzywdzącego wnioskodawcę w świetle postanowień Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2018 r., III CSK 297/17 i z dnia 23 czerwca 1978 r., IV CR 268/78 oraz uchwały Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 1975 r., III CZP 92/74. Sąd Okręgowy naruszył również art. 227 k.p.c. opisując fakty niezgodnie z nagraniem z rozprawy apelacyjnej od min. 00:09 do min. 00:14.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną uczestnik wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżących, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie ma cechować się istotnością, czyli być doniosłe z uwagi na rangę zawierającego się w nim problemu prawnego oraz jego znaczenie wykraczające poza potrzeby rozstrzygnięcia sprawy, w której wniesiono skargę. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 23 listopada 2010 r., II CSK 344/10, niepubl., z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, niepubl., z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, niepubl., i z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, niepubl.). Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne,

jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 976/14, niepubl.).

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżącego nie spełniają wyżej sprecyzowanych w orzecznictwie Sądu Najwyższego wymagań. Wnioskodawca w zasadzie ograniczył się do sformułowania pytań, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wyводу prawnego dla wykazania, że jego wątpliwości stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. Przy ich formułowaniu pominął, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania powinien być konstruowany bez odwoływania się do innych elementów kreatywnych skargi. Przede wszystkim jednak wskazane przez skarżącego zagadnienia prawne, nie mają charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz są osadzone w okolicznościach konkretnej sprawy i są pytaniami w tej właśnie sprawie sprowadzonymi do oceny prawidłowości stosowania prawa materialnego i procesowego przez Sąd Okręgowy.

Ponadto wpływ wydania aktu własności ziemi na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. na ustalenie granic był wielokrotnie przedmiotem badania Sądu Najwyższego, w tym również w kontekście podnoszonym przez skarżącego (por. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 1975 r., III CZP 92/74, OSNCP 1976, nr 3, poz. 34, z dnia 24 czerwca 1988 r., III CZP 46/88, OSNCP 1989, nr 10, poz. 157, z dnia 11 maja 1995 r., III CZP 45/95, OSNC 1995, nr 10, poz. 137 oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 września 1981 r., III CRN 171/81, OSNC 1982, nr 4, poz. 51, z dnia 7 stycznia 1998 r., III CKN 308/97, niepubl., z dnia 21 maja 1998 r., III CKN 475/97, Wokanda 1998, nr 8, str. 7, z dnia 18 listopada 1998 r., II CKN 43/98, niepubl., z dnia 31 stycznia 2001 r., III CKN 1037/98, niepubl., z dnia 19 sierpnia 2009 r., III CZP 51/09, niepubl., z dnia 2 czerwca 2011 r., I CSK 521/10, niepubl., z dnia 24 sierpnia 2011 r., IV CSK 596/11, niepubl., z dnia 6 czerwca 2012 r., IV CZ 11/12, niepubl., z dnia 2 grudnia 2015 r., IV CSK 109/15, niepubl., z dnia 23 marca 2016 r., III CSK 126/15, niepubl., i z dnia 8 września 2016 r., II CSK 836/15, niepubl.). Nie zachodzi zatem potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Również zagadnienie zakresu kognicji Sądu drugiej instancji zostało dostatecznie jasno wyjaśnione w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Utrwalony jest pogląd, że wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji znajdujący odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym (art. 13 § 2 k.p.c.), oznacza zarówno bezwzględny zakaz wykraczania przez sąd drugiej instancji poza te granice, jak i nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. W konsekwencji sąd drugiej instancji może, a jeżeli je dostrzeże - powinien naprawić wszystkie stwierdzone w postępowaniu apelacyjnym naruszenia prawa materialnego przez sąd pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały wytknięte w apelacji, pod warunkiem, że mieszczą się w granicach zaskarżenia (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2012 r., IV CSK 290/11, niepubl. oraz z dnia 22 lutego 2006 r., II CSK 132/05, niepubl.).

Nie ma również wątpliwości, że istotą postępowania apelacyjnego jest merytoryczne osądzenie sprawy, a sąd drugiej instancji ma nie tylko uprawnienie, ale także obowiązek rozważenia na nowo całego zgromadzonego w sprawie materiału oraz dokonania jego własnej, samodzielnej i swobodnej oceny, w tym oceny dowodów zgromadzonych przed sądami obu instancji. Ustalenia sądu pierwszej instancji nie są zatem dla sądu drugiej instancji wiążące, stąd też obowiązek dokonywania ustaleń istnieje niezależnie od tego czy wnoszący apelację podniósł zarzut dokonania wadliwych ustaleń faktycznych lub ich braku (por. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999r., nr 7-8, poz. 124 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 1998 r., II UKN 88/98, OSNAPIUS 1999, nr 11, poz. 373, z dnia 2 lipca 2009 r., I UK 37/09, niepubl., i z dnia 30 września 2009 r., II PK 83/09, niepubl.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu

drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (tak np. Sąd Najwyższy w postanowieniach z dnia 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, nie publ. i z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ.).

Bliższa analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by była ona – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona. Z motywów zaskarżonego orzeczenia nie wynika by Sąd Okręgowy dokonał rozgraniczenia działek wbrew wyżej przytoczonemu orzecznictwu Sądu Najwyższego dotyczącemu wpływu uwłaszczenia wynikającego ze stanu samoistnego posiadania nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego na dzień 4 listopada 1971 r. na ustalenie granic nieruchomości. Z wiążącej Sąd Najwyższy podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.) wynika, że granice stanu samoistnego posiadania występujące na dzień uwłaszczenia były zgodne ze stanem, który został przyjęty w postanowieniu o rozgraniczeniu.

Nie można również nie dostrzec, że zarzuty z którymi skarżący wiąże oczywistą zasadność skargi, czyni jednocześnie przedmiotem problemów wykładniczych, co pozostaje w logicznej sprzeczności. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym, ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi istotne zagadnienie prawne, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, niepubl. i z dnia 26 listopada 2013 r., I UK 291/13, niepubl.).

O oczywistej zasadności skargi nie może także przekonywać naruszenie art. 227 k.p.c. Jak się wydaje w tym zakresie autorowi skargi chodziło o naruszenie art. 229 k.p.c., który został przytoczony, jako podstawa skargi i sprowadza się do zarzutu, że Sąd Okręgowy błędnie ustalił fakty dotyczące stanu posiadania w oparciu o przyznanie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przewidziane w art. 398³ § 3 k.p.c. wyłączenie zarzutów nie mogących stanowić podstawy kasacyjnej dotyczy obok art. 233 § 1 k.p.c., także przepisów regulujących

tak zwane bezdowodowe ustalanie faktów, czyli art. 213 § 1, art. 228 § 1, art. 229 i art. 230 k.p.c., co czyni zarzuty skargi oparte na ich naruszeniu chybionymi (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2006 r., V CSK 146/06, niepubl. oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2008 r., IV CSK 404/07, niepubl., i z dnia 9 października 2014 r., I CSK 544/14, OSNC-ZD 2016, nr 1, poz. 4). Skoro zarzut naruszenia art. 229 k.p.c. usuwa się spod kontroli sądu kasacyjnego nie może stanowić podstawy przyjęcia skargi do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 520§ 3 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 5 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).